

Қизингиз балоғат ёшида (иккинчи мақола)

09:10 / 17.09.2019 2258

Ушбу ёшда қиз болалар баъзи нарсаларга эҳтиёж сезишади:

Биринчи: Ота-онасидан, муаллимларидан, тарбиячиларидан гўзал ўрнак. Бу босқичда қизлар ҳар қандай салбий ҳолатни, атрофдагиларнинг сўз ва амаллари ўртасидаги зиддиятни дарҳол илғаб олишади.

Мисол учун, ўқитувчи ўзи раҳбарлик қилаётган қизларга ҳар хил енгилелпи қўшиқлар эшитиш, клиплар кўриш яхши эмаслиги ҳақида гапириб, уларга ружу қўймаслик кераклигини уқтиради. Шу пайт уяли телефонининг қўнғироғи жиринглаб қолади. Қўнғироқ ўрнида ўзи қизларни эшитишдан қайтариб турган ҳалигиндай қўшиқлардан бири жаранглайди.

Иккинчи: Она билан дўстлик. Она бу босқичдаги қизига нисбатан аввалгидек муомала қилмаслиги, ҳамма нарса фақат ўзи истагандек бўлиши учун интилмаслиги керак. Оқила она бундай пайтда фарзандини қилиши лозим бўлган ишга йўллаб қўяди, унинг қалбида ушбу ишни амалга оширишга мойиллик, истак уйғотади. Ўқиш, кийиниш, режалаштирилган бирор иш, ўзгалар билан алоқа, ҳатто қиз бола ушбу босқичда йўл қўйиши мумкин бўлган хатолар устидаги тарбиявий ишларда у билан ёш болага қилинадиган муомала услубидан воз кечган маъқул. У билан ҳушёрлик ва ақл ила муомалада бўлишга, ҳар бир ишда унинг

қалбіда қаноат ҳиссіні уйғотишга әришиш лозим. Үнга үз фикрини, зуғумини ўтказишга уриниш, «Сен ҳали кичкинасан», «Сен ҳали ёш боласан» деган гаплар билан үнга танбек беріш ҳаргиз ярамайды.

Учинчи: Қызы боланинг ютуқларини эътироф этиш. Шахсиятини, амалга оширган ишларини ва ундаги яхши хислатларни мақтаб туриш, яхши хусусиятларини ҳурмат қилиш ва уни мустақил шахс сифатида эҳтиром этиш.

Тұртингчи: Нихоятда әҳтиёткорлик ва зийраклик билан қызни кузатиш. Хусусан, она қызининг хулқида ўзгариш сезганида, дугоналардың үзгарганида, телефонга, интернетта мүккасидан кетиш, парижонхотирлик ёки үз дүнёси билан бўлиб қолиши ҳолатларини кузаттганида дархол керакли тадбирни қўриши лозим. Фарзанддаги бу ўзгаришларга әътиборсизлик кўпинча салбий оқибатларни келтириб чиқариши тажрибадан маълум.

Бешинчи: Қызы бола йўл қўйган хатони ҳикмат ва мөхр билан тузатиш, уни таҳқирламаслик, ҳадеб койиивермаслик, үнга ҳаддан ташқари қўрслик қилмаслик.

Кўпгина мамлакатларда ўсмир қызлар орасида сигарета чекиши «урф»га айланиб бормоқда. Ўтказилган тадқиқотлар шуни кўрсатяптики, қызларнинг кашибалик кўрсаткичи йилдан-йилга ошиб боряпти. Таассуфки, бу иллатга мубтало ўзбек қызлари ҳам оз эмас.

Аслида ёшлардаги бу бебошлик бемақсад ўзбошимчаликнинг бир кўриниши ҳам бўлиши мумкин. Шунингдек, улар шу билан гўё оиласидаги одатларга қарши исён қилмоқчи, шахсиятларини кўрсатмоқчи, катталарга тақлидан ўзларини уларга ўхшатмоқчи бўлишади.

Бир қыз ҳикоя қиласди:

«Бебошликка рағбат, оила аъзоларим қўл-оёғимга боғлаб ташлаган кишанларни узишга бўлган хоҳиш мени тинимсиз таъқиб қиласди. Уйдан чиқаётib, ота-онамдан изн сўрашни хоҳламасдим... Хоҳ кечаси бўлсин, хоҳ кундузи, дугоналарим билан ёки ёлғиз кўчага чиқсан, уйга қайтишим учун вақт тайинланишини истамасдим...

Хозир эса тўлиқ эркинликни талаб қилиш телбаликнинг бир кўриниши эканига амин бўлиб турибман, чунки ушбу босқичдаги ёш қыз ўзи учун нима фойдаю нима зарар эканини билмай, оқибатда ҳаётнинг паст-баланд

кўчаларида қоқилиши шубҳасиздир. Зотан, ёш қизнинг қалбида эндиғина пайдо бўлган атроф-оламни кашф қилишга унданган куч уни хилватларга бошловчи асов рағбат бўлиши ҳам мумкин».

Бу қиз ўспиринлик давридан саломат ўта олган. Унинг онаси эса бундай ҳикоя қиласди:

«Оиламизда ҳеч қандай қаҳр-ғазаб, зуғум ва босим бўлмаган. Ҳатто арзимас бўлиб кўринадиган янгиликлар - фарзандларимиз учун мактаб танлаш, уларнинг ёзги таътилни қаерда ўтказиши, оилавий харажатлар ёки қўни-қўшни, қариндош-уруғлар билан қандай муомалада бўлиш борасида ҳам ўзаро кенгаш, маслаҳат оиламизда қабул қилинадиган қарорларнинг асоси эди... Бундай кенгашларда қизларимиз ҳам иштирок этишар, уларнинг фикрлари эътибордан четда қолмас эди...»

Албатта, бундай оилавий кенгашлар ўспирин қизга ижобий таъсир қиласди: у оиласда маълум бир мавқега, алоҳида ўринга эга эканини ҳис қиласди, ақл билан иш юритишни, келажакдаги манфаатларни кўра билишни, зарурий нарсаларни бажаришни, маълум бир нарсалардан эса воз кечишни, ҳаётда ундан кўра яхшироқ ва афзалроқ нарсалар ҳам борлиги ҳақида фикр юритишни ўрганади.

Кенгаш, ўзаро маслаҳат ҳаётдаги муҳим мадрасадир. Аллоҳ таоло Қуръони Каримда марҳамат қиласди:

«Аллоҳнинг раҳмати ила уларга мулойим бўлдинг. Агар қўпол, қалби қаттиқ бўлганингда, атрофингдан тарқаб кетар эдилар. Бас, уларни афв эт. Улар учун истиғфор айт ва ишларда улар билан машварат қил» (*Оли Имрон сураси, 159-оят*).

Ҳар бир она ушбу ояти каримадан икки нарсани ўзлаштириб олиши лозим:

Биринчи: Қизлар билан муомала қилишда, хусусан, ўсмирлик босқичида уларга мулойим ва юмшоқ бўлиш, қаттиққўллик, зўравонлик, қўполлик қилмаслик.

Иккинчи: Турмушга чиқиш каби фақат шахсий масалами, оила аъзоларига тегишли умумий ишларми, қизлар билан ўзаро кенгашиб иш қилиш.

Шахсий тажрибам ва менга таниш бир қанча оилалар қиёслангандан, қуйидагилар аён бўлди:

- Ўғил-қизлари билан муносабатлари меҳр-мурувват, чиройли муомалага асосланган аксарият оиласаларнинг фарзандлари тўғрисўз, ота-онасига итоат этувчи ҳамда тойилишдан йироқ бўлишади.
- Кўпол ва қаттиқ муносабатлар ҳукм сурган, тарбия фикр ва иродани бўйсундиришга асосланган оиласаларнинг фарзандлари ўзларини оиладан узоққа олиб қочиб, маҳфий жой топишга интилишади, ота-онасининг кўзидан йироқда, яширин ишлар қилишга одатланишади.

(Тамом)

Одинахон Муҳаммад Содик

«Hilol» журнали, 2-сонидан олинди